

МИТНИЧЕСКОТО РАЗСЛЕДВАНЕ – СЪСТОЯНИЕ, ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВИ

Венцислав Георгиев Халаджов

Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов
Катедра „Контрол и анализ на стопанската дейност“

Резюме: С оглед на динамично променящата се среда, в която се налага да функционира митническата администрация, се утвърждава необходимостта от разбирането за изключителната роля и важност на високо ефективно митническо разследване. Факт е, че престъпленията и нарушенията против митническия режим, с които е призвано да се бори митническото разследване, са с извънредно високата степен на обществена опасност. Те засягат не само икономическата и социална безопасност на България и нейните граждани, но и безопасността на Европейския съюз като цяло, както и международните икономически взаимоотношения. В този контекст се изследва състоянието на митническото разследване както в рамките на ЕС, така и у нас, очертава се технологията на приложението му, извеждат се някои от проблемните му зони и се търсят резерви за повишаване на ефективността му.

Ключови думи: митница, контрол, разследване, анализ на риска, разузнаване.

JEL: L10, M10, M19.

CUSTOMS INVESTIGATION – STATE, PROBLEMS AND PERSPECTIVES

Ventsislav Georgiev Haladzhov

D. A. Tsenov Academy of Economics-Svishtov
The Department of Control and Analysis of Economic Activities

Abstract: In view of the dynamically changing environment in which the customs administration has to operate, there exist necessity to understand the outstanding role and importance of highly effective customs investigation. It is a fact, that crimes and violations against the customs regime, which customs investigation should fight, are of extremely high degree of public danger as they affect not only the economic and social security of Bulgaria and its citizens, but also the safety of the European Union in general and the international economic relations.

In this context, the paper explores the state of customs investigation, both within the EU and Bulgaria, outlines the technology of its application and analyses some of its problem areas in order to look for reserves to increase its efficiency.

Keywords: customs, control, investigation, risk analysis, intelligence.

JEL: L10, M10, M19.

С присъединяването на Р България към Европейския съюз митническата територия на страната стана част от митническата територия на Съюза. Териториалният обхват на правните норми за регулиране на митническата дейност, единни за територията на ЕС, станаха задължителни за прилагане и в България. От такава гледна точка прилагането на митническото законодателство, в частта му административно-наказателни разпоредби, придоби ключова роля за ефективността на митническия контрол при защита на т.нар. „собствени ресурси“ на Съюза.

След присъединяването към ЕС България пое сериозни ангажменти по формирането на собствените ресурси на Съюза. На практика това са данъчни постъпления, които безвъзвратно са определени да финансират бюджета на общността и се натрупват автоматично, без последващо решение на национален орган. Такива ресурси са: процент от приходи от общата митническа тарифа, „селскостопански мита“, таксите върху захарта, процент от ДДС и процент от БВП. Една немалка част от тези публични вземания се събират от митническите органи.

Всяка държава–членка [по силата на Регламент 1150/2000г. на СЪВЕТА от 22 май 2000 година за прилагане на Решение 2007/436/ ЕО, Евратом относно системата за собствени ресурси на Европейските общности] е длъжна в рамките на два месеца, следващи края на всяко тримесечие, да изпраща на Комисията описание на разкритите случаи на измама и нередности, отнасящи се за задължения на стойност над 10 000 евро. В този аспект откриването и наказването на всяко едно административно нарушение на установения митнически режим оказва сериозна превенция по отношение на правосубектите, което в голяма степен съответства на заложената в Стратегията на митниците от 2013 г. структурен контрол върху търговската верига. За да се постигне ефективност в областта на правоприлагането органите пряко ангажирани с административно наказателния процес, следва пълно и всеобхватно да познават установените норми и процедури, за да успеят качествено и ефикасно да приключат фазите в него.

Обект на изследване в настоящата статия е митническото разследване, разглеждано като процес и завършваща част от последователното използване на анализа на риска и дейностите по митническо разузнаване в системата на митническия контрол, отчитайки световните и европейските достижения в тази област.

Предмет на изследване са състоянието на митническото разследване, проблемите при неговото прилагане и възможностите за усъвършенстването му.

Изследователската цел на разработката е да се изследва състоянието на митническото разследване както в рамките на ЕС, така и у нас, като на тази основа се очертаят някои от проблемните му зони и се потърсят резерви за повишаване на неговата ефективност.

За постигане на посочената цел се предвижда изпълнение на следните **задачи**:

➤ **Първо.** Изследване на теоретичните аспекти на митническото разследване и идентифициране на свързаните с него присъщи ползи за митническите администрации;

➤ **Второ.** Очертаване на технологичните особености на митническото разследване;

➤ **Трето.** Извеждане на някои от основните проблеми, съпътстващи приложението на митническото разследване и предлагане на мерки за тяхното преодоляване с цел оптимизиране и рационализиране на митническия контролен процес в разглежданата област.

1. Теоретични аспекти на митническото разследване

Правните норми за регулиране на митническата дейност изразяват волята на държавата, а сега и на ЕС, в регулиране на обществените отношения и защитаване интересите на държавите–членки и гражданите в митническия процес. В исторически аспект на това ниво се наблюдава сериозно развитие в областта на правното регулиране на митническата дейност. Основният нормативен акт, регламентиращ митническите правила и разпоредби на общностно ниво и уреждащ търговията между Общността и трети страни, е „Митническият кодекс на Общността”. Този кодекс е създаден през 1980 г. Развитието и усложняването на митническите процедури, развитието на електронната търговия, създаването на търговски дружества на трансгранично ниво наложиха и непрекъснати, текущи промени в регламентацията на правните норми, регулиращи митническата дейност. Към момента е в сила [Регламент 952/2013г. на Европейския парламент и на Съвета от 9 октомври 2013 година за създаване на Митнически кодекс на Съюза], с което е приет „новият“ Митнически кодекс на Съюза. В дългосрочно бъдеще и заложената стратегия на ЕС [развита в COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE Strategy for the evolution of the Customs Union] обичайният митнически контрол все по-вече губи физическия си характер, приоритетно е заложена пълна дематериализация на митническия контрол, вход е концепцията за поставяне на митническите органи в позиция на партньори и сътрудници на търговците. Тази цялостна промяна на философията на митническия контрол в условия на нарастващата опасност от международен тероризъм, незаконна миграция, разпространението на стоки и технологии с възможна двойна употреба, трафик на оръжия и елементи за оръжия за масово унищожаване, наркотични субстанции и прекурсори налага засилването на надеждността и сигурността на външните граници на Съюза. За да се постигне такава ефективност в условията

на дематериализация на митническия контрол, облекчаване на процедурите се налага сериозно анализиране на рисковете, свързани с митническите операции, управлението на риска, с цел максимално и ефективно разполагане и използване на ресурсите на митническата администрация.

Митническата администрация в качеството си на правоприлагащ орган има сериозните ангажименти, позовавайки се за целта на Закона за административните нарушения и наказания, да се бори срещу нарушенията, свързани с митническия процес, и да окаже необходимата превенция в тази насока. Митническите органи следва максимално да проучат, установят и накажат всяко нарушение или опит за нарушаване на разпоредбите на митническото законодателство, което следва да действа предупредително и превъзпитателно към нарушителя и да въздейства възпитателно и предупредително към другите граждани към спазването на установения правен ред. Всичко изложено дотук обуславя и необходимостта от осъществяване на така нареченото „**административно митническо разследване**“, което се отнася само до нарушенията, относими към митническия режим.

Именно в тази насока са насочени усилията на законодателните органи на Европейския съюз, националните законодателни органи и усилията на администрациите, ангажирани в прилагане на законовите правни норми. Целта им е да изградят стратегия и регламентират осъвременени правни норми за планиране и насочване на контрола. Това се прави предимно въз основа на анализ на риска, базиран на разузнавателна информация, който следва да бъде тестван систематично през определени времеви периоди. В същото време тези органи наблюдават и преглеждат резултатите от този анализ, осигурявайки ефективно използване на ресурсите за целите на сигурността на Съюза, държавата, лоялните търговците, здравето и достойното битие на гражданите. Д-р. Петър Младенов (Младенов, П., 2011, стр. 141) определя митническото разследване като специфична процедурна необходимост в митническото наказателно производство. Независимо че действащото законодателство не регламентира правно митническото разследване, реално то съществува като процесуална даденост, която е потребна за цялостното и правомерно разгъване на всяко предприето наказателно митническо разследване.

В повечето модерни митнически администрации митническото разследване се дели на два основни типа:

така нареченото „**административно митническо разследване**“, което се отнася само до нарушенията, относими към митническия режим;

разследвания на **митнически престъпления** при условията и по реда, предвидени в Наказателно-процесуалния кодекс (НПК).

Първият тип има за цел да докаже и установи административни нарушения, за които се търси административно-наказателна отговорност. Административното нарушение представлява деяние, което нарушава реда

на държавно управление, извършено е виновно и е обявено за наказуемо с административно наказание по административен ред. При наличието на административно нарушение се проявява и тази разновидност на юридическата отговорност, известна като административно-наказателна отговорност. Административно-наказателната отговорност играе важна роля в осъществяването на държавното управление. От една страна, налагането на наказания по административен ред се явява особено ефективно средство за репресиране на лицата – нарушители на административни актове, поради своята бързина, навременност и опростеност, от друга страна, то идва да подпомогне органите на държавно управление при осъществяване на управленската им функция, което е и основна присъща полза за митническата администрация.

По същество, разгледана в широк смисъл в сферата на държавното управление, административно-наказателната отговорност се изразява като налагане на административни наказания от компетентните органи за извършени административни нарушения. Митническите нарушения по своята същност са административни и имат следните характеристики фиксирани в [ЗАКОНА ЗА АДМИНИСТРАТИВНИТЕ НАРУШЕНИЯ И НАКАЗАНИЯ, чл.6, изм., бр. 76 от 30.09.2016 г., в сила от 30.09.2016 г]:

- представляват деяние (действие или бездействие);
- нарушават установения в страната митнически режим;
- извършени са виновно;
- обявени са за наказуеми с административно наказание, посочено в Закона за митниците;
- наказанията се налагат по административен ред от компетентния митнически орган.

Следва да се има предвид, че задвижването на юридическа отговорност спрямо подконтролните обекти характеризира специфичната контролна, разпоредителна дейност на митническите органи. В сферата на митниците се носи по същество административна отговорност за извършени митнически нарушения, която се изразява в глоби и имуществени санкции, включително и отнемане на предметите на нарушението или присъждане на тяхната равностойност. Цялостното производство по установяване на административни нарушения, налагане и изпълнение на наказания е обособена част от целия митнически административен процес и се означава като административно-наказателен процес. Този процес се състои от отделни, но взаимосвързани производства (фази), установени в Закона за административните нарушения и наказания. Материалният закон, уреждащ правоотношенията в митнически аспект, е Законът за митниците, като неговият чл. 225 изцяло препраща към установения в ЗАНН административно-наказателен процес. Това от своя страна потвърждава универсалността на неговата уредба.

Фазите в административно-наказателното производство могат да бъдат разделени на:

- а) образуване на административно-наказателно производство;
- б) налагане на административни наказания;
- с) обжалване на наказателни постановления;
- д) възобновяване на административно наказателни производства;
- е) изпълнение на наказателни постановления и решения на съда.

Основната цел на митническия административно-наказателен процес, който е логично следствие и завършек на проведеното административно митническо разследване, е противодействието и санкционирането на нарушенията на митническият режим. Много точно са класифицирани митническите нарушения от Зорница Петкова (Петкова, З., 2005, с.77-78.), според която основните проявления се изразяват в митническа контрабанда, митническа измама и други митнически нарушения (отклонение от режим, нарушение на нормативен акт, неспазване на срокове, нарушение на други текстове от ЗМ). С най- висока опасност са:

- митническата контрабанда, която включва два основни елемента: стоката да е въведена на територията на страната и това да е направено без знанието и разрешението на митническите органи;
- митническата измама, която включва:
 - Избягването или опитът да се избегне напълно, или частично заплащане, или обезпечаване на митните сборове, или други държавни вземания, събирани от митническите органи;
 - Избягване на забраните или ограниченията за внос, или износ на стоки;
 - Избягване прилагането на мерките на търговската политика.

Авторката систематизира в четири групи измамите, свързани с избягване на заплащането или обезпечаването на митните сборове:

- Измама относно митническата стойност на стоките;
- Измама относно произхода на стоките;
- Измама относно тарифното класиране;
- Измама относно представяне пред митническите органи на неистински или с невярно съдържание документи.

Може да се направи и едно допълнение или уточняване, че първите три вида от горепосочените митнически измами се определят от митническите органи с общото понятие „**измами по отношение на елементите за облагане**“

Вторият тип митническо разследване (митническото дознание) се извършва по реда на НПК. Целта е разкриване и доказване на престъпление. Като извод може да се каже, че по същество белезите на митническото нарушение съвпадат с общите белези на престъплението, посочени в НПК. Разграничава ги единствено степента на обществена опасност. Това

разграничаване е ясно формулирано с тълкувателно решение №1 от 30.10.1998 г. по т. д. №1 от 1998 г. (<http://www.juen.bg/spvks/nk/40074057.htm>). За база за стойностния критерий при определяне на квалифицираните признаци „големи размери“ и „особено големи размери“ за различните видове престъпления (включително и контрабандата), ако друго не е посочено в закона (данъчните престъпления), се приема:

➤ „големи размери“ – паричната стойност на предмета на престъплението да надхвърля 70 пъти установената в страната минимална работна заплата;

➤ „особено големи размери“ съответно – 140 пъти.

Престъпление е това обществено опасно деяние (действие или бездействие), което е извършено виновно и е обявено от закона за наказуемо. Не е престъпно деянието, което макар формално и да осъществява признаците на предвидено в закона престъпление поради своята малозначителност, не е обществено опасно или неговата обществена опасност е явно незначителна. Обществено опасно е деянието, което застрашава или уврежда личността, правата на гражданите, собствеността, установения с Конституцията правов ред в Република България или други интереси, защитени от правото. Обществено опасното деяние е извършено виновно, когато е умишлено или непредпазливо. Деянието е умишлено, когато деецът е съзнавал обществено опасния му характер, предвиждал е неговите обществено опасни последици и е искал или допускар настъпването на тези последици. Деянието е непредпазливо, когато деецът не е предвиждал настъпването на обществено опасните последици, но е бил длъжен и е могъл да ги предвиди, или когато е предвиждал настъпването на тези последици, но е мислил да ги предотврати. Непредпазливите деяния са наказуеми само в предвидените от закона случаи. Когато законът квалифицира деянието като по-тежко престъпление поради настъпването на допълнителни обществено опасни последици, ако не се изисква умисъл за тези последици, деецът отговаря за по-тежкото престъпление, когато по отношение на тях е действал непредпазливо.

2. Технологични особености на митническото разследване

Извършването на предварително разследване на престъпления от митнически служители не е новост за българския наказателен процес. Такава възможност беше предвидена с реформата в наказателно-процесуалната ни система през 1999 година, във връзка с която беше извършена и законодателна промяна. По-конкретно става въпрос за измененията в НПК от 1999 година, които влязоха в законна сила на 01.01.2000 г. По своето естество този законодателен подход прояви позитивен характер, тъй като беше възстановена една дългогодишна традиция у нас, а именно органите

на МВР да участват активно както в разкриването на престъпленията, така и в тяхното доказване чрез разгръщане на процесуална дейност по предвидения в НПК ред. Цитираната законодателна уредба предвиждаше две форми на досъдебното производство – предварително производство, извършвано от магистрат, и полицейско производство, извършвано от органите на МВР. Съобразно разпоредбите на чл.48, ал.2 от НПК /отм./, разследващи органи по смисъла на закона са и митническите служители, определени със съвместна заповед на министъра на вътрешните работи и министъра на финансите. Тези разследващи органи бяха компетентни да разследват единствено престъпления по смисъла на чл. 242 и чл. 251 от НК. Така наречените тогава *митнически дознатели* провеждат действия по разследване по правилата за полицейското производство. Последвалите във времето законодателни промени доведоха до изоставяне на идеята за компетентност на митническите служители да разследват престъпления. Тази идея окончателно беше затвърдена и с институционализирането на нов НПК, влязъл в сила на 29.04.2006 г., който въпреки последвалите му във времето изменения и допълнения се явява днес основен източник за разгръщане на наказателно-процесуална дейност. Този кодекс разкрива също изключително позитивен напредък в работата на органите на законодателната власт, изразяващ се в институционализирането на единни правила за предварително разследване на престъпления от магистрат и от органите на МВР, еднакви правомощия на разследващите органи за процесуална дейност по особени правила – бързи и незабавни производства, както и уеднаквяване на привлечените към наказателна отговорност лица като субекти на процеса – обвиняеми лица. Очевидно е, че при новите обществено-икономически условия в страната ни, която е пълноправен член на ЕС, е възникнала необходимост от възстановяване на статуквото, а именно отново да се предоставят компетенции на митнически служители за провеждане на разследване по определени видове престъпни състави от материалния закон, с които се охраняват съответни обществени отношения. С такава насоченост бяха направени изменения в Закон за митниците, обнародвани в ДВ, бр. 82 от 21.10.2011 г., които влизат в сила на 01.01.2012 г. Съобразно същите българският законодател отново поставя акцент върху предоставяне правомощия на митниците за извършване на досъдебна дейност.

От началото на 2012 г. митническите органи придобиват повторно правомощия, чрез които могат да разследват митнически, валутни и други стопански престъпления. С промяна в законодателството се създаде институтът на *разследващия митнически инспектор*. Възстановяването на правомощията на митническите органи за разследване на митнически престъпления отговаря в максимална степен на дадените в рамките на предприсъединителния процес препоръки от страна на Европейската комисия по глава 24 „Правосъдие и вътрешни работи“ и Глава 25 „Митнически съюз“. Подобни правомощия за разследване на митнически

престъпления са предоставени на митническите администрации в почти всички държави–членки на ЕС. Същността на утвърдения вече в европейските страни модел на митническо разследване и едновременно с това важна технологична особеност е осигуряването и запазването на връзката между органа, установил съответното престъпление и органа, осъществяващ разследването по него. Другите технологични особености са открояват във факта, че разследващите митнически инспектори осъществяват разследване на пет групи престъпления, а именно:

- престъпления, свързани с нарушение на специалния режим, под който са поставени акцизните стоки, а именно търговията и държането на тези стоки без бандерол в немаловажни случаи;
- престъпления, осъществявани чрез пренасяне през границата на страната на стоки без знанието и разрешението на митниците – квалифицирана контрабанда;
- престъпления, извършвани чрез нарушаване на правилата за транзитен превоз;
- престъпления, извършени чрез нарушаване на специализирания административен режим, под който са поставени валутните ценности;
- престъпления срещу финансовата система чл.255 от НК.

С измененията на ЗМ се въвежда „*институтът на задържането*“ като административна мярка и се оправомощават митническите органи да задържат лица в изрично посочените от закона случаи, а именно митническите органи могат да задържат лице, за което има данни, че е извършило престъпление по чл. 234, 242, 242а и 251 от НК и съществува реална опасност, то да се укрие или да извърши престъпление. Предвидени са и мерки, гарантиращи защитата на правата и законните интереси на задържаните лица.

С възлагането на тези функции се цели постигането на по-голяма оперативност, бързина и по-висока ефективност на досъдебните производства в резултат на притежаваната от митническите органи квалификация, специални знания и пряк достъп до необходимите за разследването материали и документи. Многобройни са факторите, които обуславят необходимостта и съществуването на митническото разследване като ефективен инструмент за противодействие на такъв специфичен вид престъпна дейност.

Изключително точно са определени в специализираното издание на прокуратурата (МЕТОДИКА ЗА РАЗСЛЕДВАНЕ НА ПРЕСТЪПЛЕНИЯТА ПРОТИВ МИТНИЧЕСКИЯ РЕЖИМ София 2015 г. Прокуратура на Република България, Национална следствена служба, стр.6) митническите престъпления, които в широк смисъл са общественоопасни, виновни, наказуеми деяния, увреждащи сферата на икономиката. Те са насочени срещу установения ред за износ и внос на стоки и ценности през митническите граници на страната и Европейския съюз като цяло, за преодоляването на съществуващите забрани. Към тях се отнасят, на първо

място, контрабандата на стоки, технологии, научно-техническа информация, суровини и материали, предмети на художественото, историческото и археологическото наследство, митническите и данъчни измами и другите свързани с тях съпътстващи ги или улесняващи ги престъпления.

Либерализацията и активизирането на външноикономическите отношения неминуемо доведоха до увеличаване ръста на престъпленията против митническия режим. При тези престъпления доминираща е контрабандата, но е налице леко намаление на нейния дял на фона на митническите измами, прането на пари, трафик на хора и други подобни престъпления.

Друга важна особеност на престъпленията против митническия режим е извънредно високата степен на обществена опасност, тъй като те засягат не само икономическата и социалната безопасност на България и нейните граждани, но и безопасността на Европейския съюз като цяло, както и международните икономически взаимоотношения. На следващо място особеното при тяхното извършване е, че в значителна степен те се осъществяват от добре организирани престъпни групировки, успели да проникнат в държавни структури, основно в приходни и правоприлагащи администрации. В повечето страни по света *контрабандата* е призната като една от най-опасните престъпни дейности. Като такава тя очевидно ще съществува дотогава, докато съществуват държавните граници. По своята същност контрабандата е насочена срещу икономическия ред в дадената държава и нейната основна цел е да бъде избегнато заплащането на дължими мита, данъци и такси. За осъществяването на тази цел и постигане на огромни финансови печалби, контрабандистите извършват разнообразни дейности, насочени към избягването на митническия, данъчния и друг вид контрол, както и нарушаване на различните регистрационни, разрешителни и лицензионни режими.

Контрабандата и всички престъпления срещу данъчната и финансовата система са неразривно свързани с реализацията на интересите и осъществяване престъпната дейност на организирани престъпни групировки, като на практика тя е основата за тяхната реализация. Като пример могат да бъдат посочени трафик на наркотични и психотропни вещества, трафик на хора, трафик на културно-исторически и археологични ценности, данъчни и документални престъпления. Очевидно е, че много от дейностите на транснационалната организирана престъпност са пряко свързани с тази група престъпления.

Посредством горепосочените престъпления се засяга икономиката и суверенитета на една или повече държави, или казано най-общо икономическите отношения между държавите. Както бе изложено и по-горе, основната цел е реализирането на печалба, поради което стоките, предмет на контрабандата и различни типове измами, почти винаги са на значителна стойност и бързо ликвидни. Наблюдава се непрекъснато развитие на начините и средствата, използвани от контрабандистите, както и

постепенното глобализиране и интернационализиране на тази престъпна дейност. Тя бележи най-силно разпространение в икономически и социално нестабилните страни, които са в период на сериозни икономически затруднения. Най-значителната нейна последица е засягане принципите на свободната конкуренция, респективно икономическите устои на демократичното общество.

Престъпниците създават изключително добре финансово обезпечени и функциониращи системи за събиране, обработка и анализ на информация. Използват се различни фирми за маркетингови проучвания, привличат се адвокати от реномирани правни кантори, специалисти от водещи финансово-счетоводни и консултантски фирми. Те разполагат с много добре изградени мрежи и средства за комуникации, като използват последните нововъведения на техниката. Всичко това се прави с цел противодействие на бъдещите или текущите разследвания. Това обуславя от своя страна и необходимостта от съществуването на добре структурирано и организирано и високо ефективно митническо разузнаване, което да е в състояние от своя страна да противодейства обратно на престъпните схеми.

Освен с избягването на плащане на дължими митнически сборове и държавни вземания престъпленията против митническия режим са свързани със заобикаляне на наложени ограничения, забрани за внос и износ на определени стоки, а също така с големите ценови разлики на стоките в различните държави. За осъществяването на тази престъпна дейност се извършват нарушения на различни административни и наказателни разпоредби, престъпления в големи и особено големи размери, използване на неистински и преправени документи и т.н. Често тази престъпна дейност касае забранени или контролирани вещества или предмети.

Контрабандата има разрушителен ефект не само върху икономиката, но и върху институциите и законността на страната. Натрупаните чрез нея огромни средства позволяват да се извършва скрито финансиране на престъпни структури, пране на пари и различни незаконни начинания. Практиката показва, че често средствата от контрабандата служат за финансиране на политически партии, синдикални и други организации. От друга страна, контрабандният внос нанася удари върху местното производство и вреди на важни отрасли.

Най-често стоките, предмет на контрабанда, са с високи митнически ставки /цигари и алкохол/, подлежащи на национални забрани и ограничения и носещи големи печалби, като оръжие, наркотични вещества и акцизни стоки. Към тях могат да се добавят художествени и исторически ценности, подправени стоки, нарушаващи правата върху интелектуалната собственост, ядрени и радиоактивни материали и т.н.

[Според Център за изследване на демокрацията (доклад „Транспорт, контрабанда и организирана престъпност“, София 2004, стр. 14) с членството на България в ЕС и превръщането и в ключова външна граница

на съюза заплахата от престъпните структури, осъществяващи контрабанда, придобива общоевропейски измерения. Контрабандата ще продължи да има най-голям негативен ефект върху икономиката на България, поради факта, че близо 70% от БВП преминава през нейните граници. Една от основните функции на държавата е със силата на наказателната репресия да защитава установения конституционен ред, правата и свободите на своите граждани. В тези условия е изключително важно усъвършенстването на средствата и методите за борба с престъпността, разработването на нови теоретични и практически помагала за органите на разследването, част от което след промените от 2012 г. в НПК е и митническото разследване. Новият НПК категорично установява кои са стadiите на досъдебното производство:

1. Разследване;
2. Действия на прокурора след приключване на разследването.

С новия НПК, независимо дали разследването се извършва от дознател, следовател или от разследващ митнически инспектор, то се извършва по абсолютно еднакви правила, без изключение. Затова по новия НПК няма полицейско производство и предварително производство. Дейността е единна и затова няма диференциране – винаги е разследване.

Разследването се извършва като правило от разследващ орган (следовател, дознател, разследващ митнически инспектор), но е важно да се подчертае, че прокурорът може да извършва отделни действия по разследването и отделни други процесуални действия. С новия НПК прокурорът може да извършва цялостно разследване по всяко дело, което прецени, че е необходимо, в която хипотеза не изготвя заключение.

3. Основни проблеми на митническото разследване и мерки за тяхното преодоляване

Сложността на сегашната ситуация в страната е свързана с отчуждението между хората, криминализацията на обществото и ръста на престъпността. Ето защо структурата на органите на разследване, качеството на кадрите от следователи, разследващи полицаи, митнически дознатели и оперативни работници, организацията на тяхната дейност и качеството на разследване трябва да съответстват на сложността на поставените пред тях задачи. Разследването на престъпления против митническия режим, както всяко разследване, представлява комплекс от действия, обусловени от съществуващата на всеки един етап от разследването конкретна ситуация, които са насочени към нейното изменение за постигане целите на разследването. Тази дейност следва да бъде извършена с минимална загуба на време, сили и средства. Може да се каже, че съществуват определени принципи, върху които се построява разследването – *установяване на следствената ситуация, обезпечаване взаимодействи-*

ствието между участниците и условията за прилагане на технико-криминалистически и други средства, икономичност и максимална ефективност на процеса на разследване и т.н. При осъществяването на тези задачи централна роля заема разследващият орган (следовател, разследващ полицаи, разследващ митнически инспектор), чийто труд често е подценяван и negliжиран. Като мярка, която би решила редица основни проблеми, би следвало да се отдава огромно значение на правната подготовка и интелектуалния капацитет на разследващите кадри.

В съвременните условия този вид престъпната дейност е организирана по търговски начин, т.е. тя е бизнес с всичките му характеристики. В самата престъпна дейност се инвестират средства, изградена е организация за набавяне на разузнавателна информация, снабдяване с материали и техника, има разпределение на различните функции и технологично обезпечаване. Организираната престъпна дейност вече е транснационална, при което средствата за „производство“ и структурата се разпростират на територията на различни държави. Такава организирана престъпна дейност се нуждае от пласъорска мрежа, подобна на наркотрафика, трафика на хора и насилствената проституция и др. подобни престъпления.

Във връзка с това особено актуален е проблемът за усъвършенстване методите на разследване на отделните видове престъпления. Един от перспективните и ефективни методи за организация на разследването е програмно-целевият метод от самото начало на разследването. Той се базира на разработена програма за разследване, съдържаща система от типови криминалистически задачи, типови средства за тяхното решение, имащи за цел организиране на предварителното разследване и получаването на цялостната необходима информация, свързана с него.

Основната задача на планирането при разследването на престъпления с цел преодоляване на гореизложените проблеми, естествено е да се направи този процес по-ефективен, научнообоснован и организиран, с икономия на време и сили при решаването на основните задачи пред следствието. Използването на криминалистически програми на всяко едно ниво не бива да доведе обаче до формализиране на разследването. Самите програмни схеми следва да служат като инструменти за анализ и синтез на информацията, които са на разположение на следователя, базирайки се на първоначалните данни по конкретния случай. Един от подходите при планирането на разследването и решаването на задачите, стоящи пред следователя в тази връзка, е прякото използване на определени модели за различните видове престъпления.

При разработване на плана за разследване е необходимо да се изготви не само цялостната програма за разследване, но и допълнителен план на отделни следствени действия, като се вземе предвид следствената ситуация. В действителност такава постановка на въпроса е най-перспективна, тъй като съчетава модела за разследване на определен вид престъпление с творческата оценка, избор на начини и средства за наба-

вяне и анализ на събраната информация за най-правилното и рационално решение на проблемите, стоящи пред следователя.

В същото време следва да се имат предвид проблемите, възникващи при разследването на престъпления, извършени от организирани престъпни групи, тъй като те обикновено са свързани с липсата на съществуващ модел и програма за разследване. В тези случаи възникват разнообразни ситуации при разкриването на всички обстоятелства, относими до престъпната дейност на организираната престъпна група, която се разследва. По тази причина престъпленията, извършени от организирани престъпни групи, много често се разкриват не в резултат на целенасочена и планирана дейност на органите на разследването, а по случайни факти, резултат на противоправното поведение на отделни членове на организирани престъпни групи. Затова обикновено разследването на тези престъпления се извършва, когато вече организираната престъпна група е извършила множество отделни престъпления. Важно значение при такива разследвания има изпреварващата дейност на следователя. Една от основните черти, присъщи на неговата дейност, е нейният настъпателен характер при извършване на разследването, разбира се, след внимателна оценка и анализ на следствената ситуация. Доколкото тази дейност на следователя отчита всички обстоятелства и се основава на събраната информация, тя се насочва в определените от него направления.

Взимането на правилни решения от разследващия способства за успеха на разследването, а впоследствие разработването на типови модели на действие, основаващи се на типични следствени ситуации. Във всеки един момент обаче, въпреки разработването на подобни модели, основно значение има изборът на разследващ, който е водещ за провеждането на своєвременна и адекватна реализация на планираните действия.

Предвид изложеното по-горе могат да бъдат отделени някои основни моменти, които биха спомогнали за преодоляване на проблемите и следва да се имат предвид при моделиране и планиране на разследването на митнически престъпления, които като правило се извършват от организирани престъпни групи. В тази насока, с оглед наличието на определени ситуации, могат да бъдат отчетени следните обстоятелства, посочени в МЕТОДИКА ЗА РАЗСЛЕДВАНЕ НА ПРЕСТЪПЛЕНИЯТА ПРОТИВ МИТНИЧЕСКИЯ РЕЖИМ София 2015 г. Прокуратура на Република България, Национална следствена служба, стр.36:

1. Установяване на всички деяния, касаещи престъпната дейност на членовете на организираната престъпна група;
2. Разкриване на всички участници в организираната престъпна група;
3. Установяване процеса на формиране на организираната престъпна група, конкретното участие на всеки един от състава, разпределението на ролите между участниците и срока ѝ на съществуване;

4. Разкриване на лидера, който се явява организатор и ръководител за извършените и планирани престъпления;

5. Определяне начините за разкриване на следи от престъпната й дейност (маскировки, конспирация при провеждане на срещите, провеждане на разузнавателни мероприятия и пр.);

6. Дейността на организираната престъпна група на стадия на приготвяне за извършване на поредно престъпление;

7. Разкриване взаимодействията с корумпирани представители на държавни и правоохранителни органи с цел обезпечаване на прикритие;

8. Установяване наличие на противоречия с други престъпни групировки или вътрешна борба в самата престъпна група;

9. Провеждането на мероприятия за разбиване на групата с цел изобличаване на нейните участници;

10. Определяне кръга от престъпления, с които се занимава дадената престъпна група.

При разследването на престъпления, извършени от организираната престъпна група, установяването на изброените по-горе обстоятелства е сложно и изисква щателно планиране и предварително моделиране на възможностите за възникване на определени проблемни ситуации при реализацията на избраните следствени действия. Всички тези обстоятелства трябва да се отчитат при избора на пътя за разследване, който да се основава на придобитата информация и конкретната следствена ситуация.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Основните изводи от изложеното дотук са, че митническото разследване, като самостоятелен дял от митническата дейност, е от изключителна важност и с решаваща роля по отношение прилагането на законността не само в Р България, а и в Европейския съюз. В условията на глобализирана икономика, която налага, обичайният митнически контрол да губи физическия си характер, се налага и необходимостта, митническите администрации, като приходни и правоприлагащи органи, да модернизират своите методи на работа, за да реагират адекватно на променящата се среда. Наложена промяна на философията на митническия контрол в условия на нарастващи опасности в световен план от всякакво естество води до необходимостта от засилването на надеждността и сигурността на външните граници на Съюза. За да се постигне такава ефективност при постигането на тази цел в условията на дематериализация на митническия контрол и облекчаване на процедурите, се налага сериозно анализиране на рисковете, свързани с митническите операции, управлението на риска, с цел максимално и ефективно разполагане и използване на ресурсите на митническата администрация и бързо и високо ефективно митническо разследване. Едно такова митническо разследване

би било гарант, че всяко нарушение или престъпление срещу митническия режим ще бъде успешно доказано и наказано, като в крайна сметка ще се постигне и крайната цел – да окаже необходимата превенция в тази насока. Световният опит показва, че много по-ефективно е предотвратяването на престъпление, отколкото разкриването впоследствие и отстраняването на негативните последици.

Използвани източници:

ЗАКОН ЗА АДМИНИСТРАТИВНИТЕ НАРУШЕНИЯ И НАКАЗАНИЯ
изм., бр. 76 от 30.09.2016 г., в сила от 30.09.2016 г.

Методика за разследване на престъпленията против митническия режим, София 2015г. Прокуратура на Република България, Национална следствена служба.

Младенов, П. *Митническо разузнаване и разследване*, 2011, София, УНСС.

Петкова, З. *Митнически нарушения*, 2005, сб. Правни аспекти на контрола върху стопанската дейност, СА “Д. А. Ценов“.

РЕГЛАМЕНТ (ЕО, евратом) № 1150/2000 НА СЪВЕТА от 22 май 2000 година за прилагане на Решение 2007/436/ ЕО, Евратом относно системата за собствени ресурси на Европейските общности.

Регламент (ЕС) № 952/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 9 октомври 2013 година за създаване на Митнически кодекс на Съюза.

Транспорт, контрабанда и организирана престъпност. 2004 г. Център за изследване на демокрацията, София.

Communication from the commission to the council, the european parliament and the european economic and social committee Strategy for the evolution of the Customs Union.

<http://www.juen.bg/sp-vks/nk/40074057.htm> Тълкувателно решение N: 1 от 30.10.1998 г. , по тълк. н. д. N: 1/98 г., ОСНК.